

Vogelen in Florida

Dick hoek

In de maand februari van dit jaar maakten Frank van Duivenvoorde, Hans de Goede, Dick Hoek, Jan Peter Wiersema, Menco Wiersema en Hein Verkade een drie-weekse rondreis door de staat Florida, in het uiterste zuidoosten van de Verenigde Staten. Florida is een staat van uitersten. Enerzijds kent het uitgestrekte moerassen en meren, met langs de kust mangrovebossen. Hier brengen miljoenen water- en moerasvogels uit noordelijke streken de winter door. Anderzijds is vooral de Atlantische kust een aaneenschakeling van weinig interessante badplaatsen die, dankzij het aangename klimaat, een geliefd overwinteringsoord vormen voor miljoenen Amerikanen en in toenemende mate ook voor Europeanen.

BANDYSGOGEL

Op het gebied van voorlichting en educatie kunnen we in Nederland nog wat leren. Vrijwel elk reservaat heeft een goed gedocumenteerd bezoekerscentrum met uitstekend kaartmateriaal en veldgidsen op allerlei gebied. Er worden rondleidingen verzorgd en er zijn routes uitgezet. De meeste reservaten en nationale parken zijn zo groot dat ze ook per auto toegankelijk zijn.

We hadden gekozen voor een directe vlucht naar Miami, een grote stad aan de oostkust van Florida. De verwachtingen waren hoog gespannen, zeker na een dia-avondje bij een Sassenheimse Florida-ganger: Willem Pompert. Toen ons in het vliegtuig na enige tijd werd verteld dat we boven Schotland vlogen en op het beeldscherm boven ons hoofd het vliegtuig onmiskenbaar richting IJsland koerste, kregen we toch even het onrustige gevoel dat onze zomerkleren niet toereikend voor deze vakantie zouden zijn. Gelukkig bleek dit toch de juiste koers naar Florida.

De eerste nacht en ochtend brachten we door in Miami. Eén van de eerste vogels, die we hier zagen bleken Kalkoengieren te zijn. Deze aaseters zweefden boven het hartje van de stad rond de wolkenkrabbers, op zoek naar afval. Een groep van ruim zeventig exemplaren had zich verzameld op het dak van het gerechtsge-

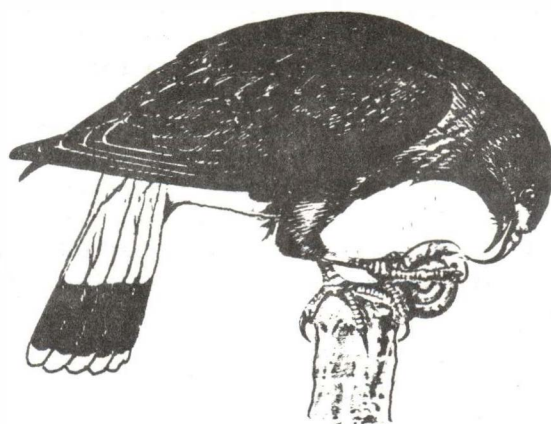
bouw. Uit traditie? Het was ons bekend dat de doodstraf in Amerika nog steeds niet overal is afgeschaft, maar dat de gieren zich direct na het vellen van het vonnis op het slachtoffer zouden kunnen storten, leek ons toch zelfs voor Amerikanen wel erg barbaars. Op de dukdalven in de haven zaten Bruine Pelikanen te suffen en na het raadplegen van diverse vogelgidsen konden de talrijke kraaien en meeuwen op naam gebracht worden: Amerikaanse Viskraaien en Lachmeeuwen. Deze laatste soort bleek overal in Florida zeer talrijk en in de loop van ons verblijf veranderde het eenvoudige winterkleed (grijs-wit) in het broedkleed, waarbij de zwarte snavel een donkerrode kleur krijgt en de witte kop net als bij ons de Kokmeeuw in zwart verandert. Ook bekende soorten zoals Huismus en Spreeuw ontbraken niet. Deze zijn in de vorige eeuw ingevoerd. Opvallend is dat het gesjtilp van de Huismus wat hoger klinkt dan in Nederland.

Aan het einde van de ochtend propten we ons zessen mét bagage in één taxi (de chauffeur zal inmiddels wel met een andere auto rijden) en gingen op weg naar het verhuurbedrijf van de camper. Nadat we de sleutels van de camper hadden ontvangen werd koers gezet naar de Keys, een eilandenreeks in het uiterste zuiden van Florida. Tijdens een tussenstop deed Frank nog een poging om het record op de 200 m. te verbeteren toen een groepje Cederpestvogels in een bosje langs de weg neerstreek. Alle eilanden bleken door bruggen met elkaar verbonden. Een groot deel is bebouwd met zomerhuizen en motels en er zijn talrijke stacaravanterreinen. Van het oorspronkelijke karakter van de eilanden is gelukkig hier en daar nog wat bewaard gebleven en er zijn enkele natuurreservaten. Een eerste vroege ochtendwandeling rond het terrein met stacaravans en zomerhuisjes zorgde al voor verschillende verrassingen. Op de elektriciteitspalen en -draden zaten enkele roofvogels, waaronder de Amerikaanse Torenvalk en Kalkoengieren. Een paartje Visarenden sleepte takken aan om hun toch al enorme nest nog verder uit te bouwen. Even later hoorden we in een perceel met dennen een onbekend, roofvogelachtig geluid, dat ook van een paartje baltsende Visarenden afkomstig bleek te zijn. Wat een verschil met de Nederlandse Visarenden! Deze vogels broeden in telefoonpalen direct langs de weg en bleken zeer vertrouwelijk. Van geheel ander formaat waren twee "Ruby-throated Humming-birds", een soort kolibries zo groot als flinke hommels, die in dit zuidelijkste stukje van de USA blijkbaar overwinteren en in de vlucht van de nectar van de schaarse bloemen snoepden. Voorts werden hier Witkroonduiven, prachtig gekleurde Rode Kardinalen, Katvogels, een Kildeerplevier en een Roodsnavelspecht gezien. Op het eiland waar we enkele dagen verbleven, Key Deer, bevindt het laatste toevluchtsoord voor het Key Deer, een ondersoort van het in Noord-Amerika nog algemeen voorkomende Witstaarthert. Er zouden nu nog slechts zo'n 300 beesten van over zijn. We hadden geluk en zagen 's avonds enkele van deze kleine hertjes, foeragerend in de tuinen van enkele bungalows. Langs het strand zagen we verschillende Fregatvogels overvliegen, reusachtige, sternachtige vogels (spanwijdte 2.30 m), waarvan de mannetjes een rode keelzak heb-

ben, die ze bij de balts op kunnen blazen. Ook zagen we hier de eerste van de in totaal negen soorten waargenomen reigers. De Grote Blauwe Reiger is in waterrijke streken algemeen en gedraagt zich als bij ons de Blauwe Reiger: over de schouders van vissers opletten of ze nog een visje toegeworpen krijgen. Voorts werden verschillende bekende soorten waargenomen: Zilverplevier, een Middelste Zaagbek en Steenlopers. Eén middag werd snorkelend doorgebracht. Omdat de mooiste koraalriffen enige kilometers uit de kust liggen, maakten we eerst een boottocht over het kristalheldere water. Onderweg zagen we kleine, met mangroven begroeide eilandjes, waarin talrijke Bruine Pelikanen en Reigers zaten. Het landschap onder water was nog mooier dan erboven: fraai gekleurde vissen in uiteenlopende vormen en grootten zwommen onder handbereik in het kristalheldere water voorbij met als decor een soort berglandschap van verschillende koraal-soorten, die diepe kloven en steile berghellingen hadden gevormd.

De Everglades

De Everglades vormen tesamen met het aangrenzende Big Cypress National Reserve één groot aaneengesloten moerasgebied met een grootte van ruim drie keer de provincie Zuid-Holland. Het bestaat voor een groot deel uit een vlakte, die in het regenseizoen onder water staat, maar nu, in het droge seizoen vrijwel overal drooggevalen was met slechts hier en daar een meertje of moeras met zoet water. Rond deze overgebleven meertjes waren grote groepen water- en moerasvogels geconcentreerd. In de zomer loopt de temperatuur op tot ruim boven de dertig graden, maar nu was het bijzonder aangenaam. Het droge seizoen heeft nog een groot voordeel: er zijn weinig muggen. Muggen zijn van april tot december bijzonder talrijk en kunnen dan het vogelen onmogelijk maken. Als verblijf hadden we voor Flamingo-camp gekozen, een reusachtige camping met bezoekerscentrum, motel, restaurant, zwembad, winkels en een haventje. Vanwege de grote belangstelling is een verblijf van maximaal twee weken toegestaan. Elke plaats op de camping heeft een zee van ruimte, zodat overlast van burens onmogelijk is. Alleen de camping al is een eldorado voor vogelaars. Koereigers stapten rond de camper en 's avonds kregen we be-

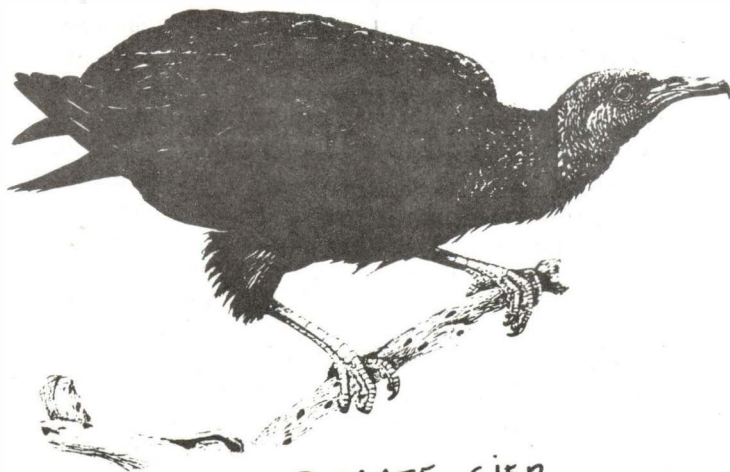

MOERASWOUW

zoek van een Wasbeer, die de lege bierblikjes onder de camper luidruchtig kwam inspecteren. Boven de camping zagen we de eerste Amerikaanse Zeearend overvliegen, terwijl een Visarend vergeefse pogingen deed om een nest te bouwen in de antenne op het dak van het bezoekercentrum. In het haventje waren Lachmeewen de talrijkste vogels, die zelfs de hamburgers in handen van de bezoekers niet met rust lieten.

Een andere weinig schuwe en luidruchtige soort is de Boat-tailed Grackle, een soort Glansspreeuw met een lange staart, die overal in groepjes aanwezig was, vooral op plaatsen waar mensen hun etensresten achterlieten. De dukdalven waren bezet met Bruine Pelikanen en éénmaal kwam een groep Schaarbekken overvliegen. Deze sierlijke, sternachtige vogels hebben een merkwaardige gewoonte om voedsel te zoeken: ze vliegen met geopende snavel vlak boven het water waarbij de onderste snavelhelft door het wateroppervlak snijdt. Boven het haventje zagen we een groepje Boomzwaluwen, die hier overwinteren. Ze broeden in holle bomen. Eén van de meertjes (Ecopond) was op loopafstand van de camping gelegen en een uitzichttoren bood een prachtig overzicht. Vanaf de kust kwamen tientallen Witte Ibissen met grote snelheid aanvliegen, daalden neer aan de voet van een groepje bomen en begonnen massaal een bad te nemen, waarna ze zich in het dichte gebladerte terugtrokken, koelte zoekend in de schaduw. In het water wemelde het van de vogels:

Blauwvleugeltalingen, Amerikaanse Waterhoentjes, Amerikaanse Meerkoeten, Ringsnavelfuten en verschillende reigersoorten zoals de Driekleurige Reiger. Verschillende malen kwam de Bandijsvogel langs vliegen. Dit is één van de weinige vogels die overal behoorlijk schuw bleek te zijn. Ook lieten zich soorten van die niet aan water gebonden zijn konden we van dichtbij goed waarnemen, o.a. de merkwaardige Gladssnavelani, een donkergekleurd familielid van de Koekoeken met een grote knobbel op de zwarte bovensnavel en een lange, waaivormige staart. Bij een andere waterpartij (Mrazek Pond) waren we getuige van een fantastisch schouwspel: tientallen witte reigers, waaronder de Sneeuwreiger, de Grote Reiger en een geheel witte vorm van de Grote Blauwe Reiger renden al klapwiekend achter een school vissen aan in het ondiepe water, twee Rode Lepelaars lepelden hun kostje naar binnen

ZWARTE GIER

en zowel de Grote als de Kleine Geelpootruiter foera-geerden in het ondiepe water. Tot onze verrassing bleken er tussen de reigers ook twee Bosooievaars aanwezig. Deze soort gaat in het reservaat sterk achteruit. In de dertiger jaren broedden hier nog 8.000 paar Bosooievaars, terwijl er de laatste jaren nog maar 500 nesten gevonden worden. Een andere route, die gedeeltelijk over een houten loopbrug loopt temidden van het moeras is de Anhinga Trail. Bij ons eerste bezoek was het weer nogal somber en lieten zich niet zoveel vogels zien. Wel zaten er tientallen Zwarte Gieren op een schaars begroeid veld te wachten op de thermiek, zodat ze hun langdurige speurtochten naar voedsel konden beginnen.

De volgende dag was het weer aanmerkelijk opgeklaard, zodat er ook beter gefotografeerd kon worden. Langs het pad liep een smal slootje, waarin o.a. een Amerikaanse Purperkoet zich van zeer dichtbij liet bewonderen. In een dicht veld met riet en lisdodden zat een Amerikaanse Roerdomp binnen handbereik en trok zich niets van de bezoekers. Slechts bij handgeklap nam de vogel een nog wat gunstiger houding aan voor de fotografen, maar ging geen meter opzij. Ook zagen we hier een Amerikaans Woudaapje. Overal zaten Slangehalsvogels, een soort die te vergelijken is met onze Aalscholvers, maar een lange, spitse snavel bezit, waarmee vissen gespietst worden. Eén Slangehalsvogel zat aan de rand van het pad zijn vleugels te drogen in de zon en op de terugweg was het een gedrang van de talrijke fotografen, de een met een nog groter en duurder toestel dan de ander, om dit mooie plaatje maar niet te missen. Hier kregen we dan ook het gevoel in een soort Artis te zijn beland, ook al omdat er juist busladingen met scholieren uitgeladen werden. Velen hadden meer belangstelling voor de frisdranken-automaat dan voor de vogels.

Gelukkig is het park zo groot dat je er ook uren kunt doorbrengen zonder iemand tegen te komen. Dit bleek wel toen we een dag twee boten huurden om een klein stukje van de talrijke zoutwaterlagunes te verkennen. Hier zagen we o.a. een Amerikaanse Zeearend op het nest. Deze vogel is het symbool van de Verenigde Sta-

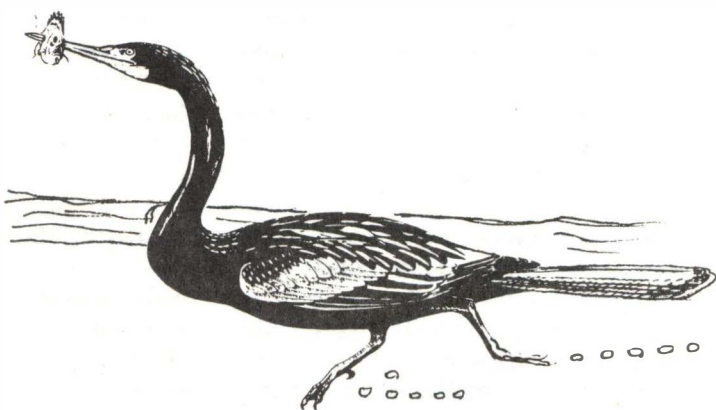
ten. Tot voor enkele jaren zag het er somber uit voor deze vogel. Door het kwistig gebruik van allerlei gifstoffen in het water nam deze vogel voortdurend af en uitsterven leek nabij. Dankzij het verbod van enkele van de meest giftige stoffen hersteld de populatie zich nu geleidelijk.

De Everglades vormde wel het hoogtepunt van de reis. Hierna werden nog verschillende kleinere natuurgebieden bezocht, zowel aan de oost-, westkust en in het binnenland; o.a. het gebied tussen Lake Istokpoga en Lake Okeechobee. Dit landbouwgebied bestaat voornamelijk uit extensieve graslanden en is de enige plaats waar een kans is op de Crested Caracara, een merkwaardige roofvogel met lange poten, die zich met aas, insecten en slangen voedt. Weer hadden we geluk en konden drie paar van deze vogels ontdekken. Andere soorten die we hier zagen: een groepje Canadese Kraanvogels, de Oostelijke Weideleeuwrik en de Dikkopklauwier.

Het Merritt Island National Wildlife Refuge ligt aan de oostkust en bestaat uit zoutwatermoerassen en grenst aan het John F. Kennedy Space Center, basis van ondermeer de Space Shuttles. Het is ruim zeven keer zo groot als onze Oostvaardersplassen. Het gebied is rijk aan soorten, die op de Amerikaanse Rode Lijst staan. Zo behoren Bosooievaars en Amerikaanse Zeearenden er tot de jaarlijkse broedvogels. Ook is het gebied rijk aan reptielen en amfibieën. Van de zeldzame Zeekoeien zijn maximaal 250 exemplaren aanwezig, terwijl het aantal Alligators in de duizenden loopt.

Door het gebied lopen enkele trails, die zelfs met onze grote camper goed te berijden bleken. Ook zijn er uitzichttorens aanwezig. Er mag in tegenstelling tot de Everglades ook beperkt gejaagd worden. Het was dan ook opvallend dat vooral de eendensoorten veel schuwer waren dan in de Everglades. Eén van de talrijkste soorten was de Amerikaanse Meerkoet, die in grote, dichte groepen in het ondiepe water fourageerden. Ook waren veel Pijlstaarten aanwezig en konden we een opvallende eendensoort, de fraaie Kuifzaagbek bekijken. 's Avonds hadden we het geluk twee soorten rallen waar te nemen: de Ratelral en de Soraral. Evenals onze rallen laten deze geheimzinnige vogels zich moeilijk zien. Meestal bevinden ze zich in de dichte moerasvegetatie en worden 's avonds pas actiever, waarbij ze ook weleens de beschutting van de vegetatie verlaten en zich in het ondiepe water wagen. Op enkele modderbanken had zich een grote groep Schaarbekken verzameld, terwijl duizenden Lachmeeuwen naar een gezamenlijke slaappleats vlogen.

In het Loxahatchee National Wildlife Refuge en de omgeving van Palm Beach werd met succes uitgekeken naar de Moeraswouw en de Limpkin. In Palm Beach vonden we een grote camping in een stadspark, aan het water. Op ons verlanglijstje stond nog steeds de Limpkin, maar veel hoop om deze soort nog te zien hadden we niet. De Limpkin lijkt nog het meest op een Ibis, maar vormt een aparte familie. Het verenkleed is eenvoudig bruin met lichte strepen en hij heeft een lange, enigszins gebogen snavel. In het verleden was deze moerasbewoner bijna uitgeroeid als gevolg van de jacht. We hadden dan ook verwacht met een schuwe, moeilijk waar te nemen soort te maken te krijgen. Tot onze grote verrassing werden na het passeren van de slagboom van de camping al onmiddellijk begroet door een luidroepende Limpkin, die in de top van een struik aan de waterkant zat. Vooral 's nachts zouden we de

ANHINGA

roep van de Limpkin nog vele malen horen. In de directe omgeving van Palm Beach ligt het betrekkelijk kleine Loxahatchee reservaat. Het kent enkele zeer bijzondere soorten. De waterstand wordt hier ten behoeve van de vogels kunstmatig geregeld en je kunt te voet het gebied in via een stelsel van dijken, waar je een goed overzicht hebt over de moerassen. Ook hier was het bezoekers gemakkelijk gemaakt. Vlakbij het bezoekerscentrum bleek een Amerikaanse Oehoe te nestelen in een bos met Moerascypressen, die dicht begroeid waren met Bromelia's en Tillandsia's. Ondanks de geringe afstand (het nest lag vlak langs de weg) was het toch bijzonder moeilijk de dieren te vinden vanwege de perfecte schutkleur. Tillandsia's (ook wel schorsplantjes genoemd) groeien op bomen en plaatselijk waren er zelfs elektriciteitsdraden mee bedekt. Ze leven uitsluitend van voedsel afkomstig van regenwater en uit de lucht. Bij ons zijn Tillandsia's de laatste jaren bijzonder populair als kamerplant, omdat ze vrijwel geen verzorging nodig hebben. Helaas worden de planten vrijwel uitsluitend in het wild verzameld, waardoor de soorten uit Midden- en Zuid-Amerika sterk achteruitgegaan zijn. Alleen al Nederland importeerde in 1989 bijna drie miljoen planten. Niet kopen dus.

Bij aankomst was het nevelig, maar toen de mist optrok bleken in het water veel Blauwvleugeltalingen, reigers en tientallen Fulvous Whistling-Ducks (een soort Boomeenden) aanwezig. Overal hoorde je het gebrom van de Alligators. Een rondwandeling op de dijken van het reservaat leverden o.a. een gemengde kolonie Grote Blauwe Reigers en Slangenhalsvogels op. Als klap op de vuurpijl liet een paar Moeraswouwen zich van nabij bewonderen. Deze in de Verenigde Staten zeer zeldzame broedvogel (slechts in Florida zo'n 50 paar) leeft hoofdzakelijk van Appelslakken. De Moeraswouwen kunnen zich slechts bij een bepaalde waterstand handhaven: wordt het te droog dan verdwijnen de slakken in de modder en ook als de waterstand te hoog is zijn de slakken voor de Wouwen onbereikbaar.

De laatste dagen werden doorgebracht met zwemmen en snorkelen bij Palm Beach, waar o.a. een kleine haai en enkele zeeschildpadden werden gezien. Tenslotte werd de camper weer afgeleverd, waarbij een fikse deuk met behulp van een tenthamer met succes werd gecamoufleerd. Dit keer troffen we een verstandige taxichauffeur: we moesten met twee taxi's naar het vliegveld. Een mooie reis was ten einde.

Zwarte Mezen invasie in oktober 1989

Johan Goudzwaard

Vogels kijken is leuk, althans zo wordt beweerd, naar vogeltrek kijken heeft voor velen een nog grotere charme.

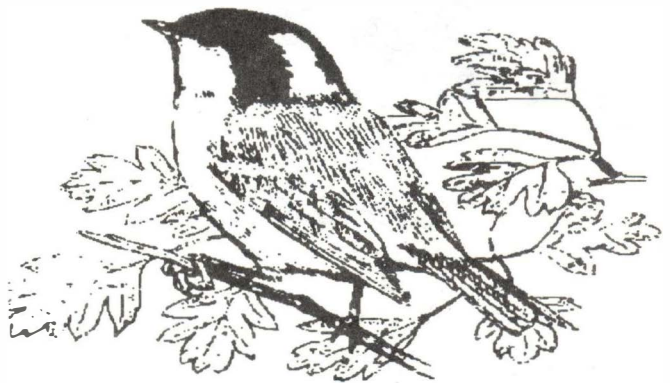
Op "goede dagen" kan men zowel in het voorjaar als in de herfst deels alledaagse soorten in soms grote aantallen langs zien vliegen op weg naar respectievelijk hun broed- of overwinteringsgebied.

In "Vogels van Noordwijk en Omstreken" worden van zulke dagen prachtige voorbeelden gegeven.

Extra verrassend is het wanneer tijdens de najaarstrek invasiegasten onze regionen opzoeken. Het gaat hierbij om soorten die of bij uitzondering in Nederland worden waargenomen zoals Notenkraker en Pestvogel of om soorten die in Nederland een min of meer algemeen voorkomen hebben en bovendien vaak standvogel zijn; d.w.z. dat ze na het broedseizoen nauwelijks of geen trekactiviteit vertonen maar in sommige jaren plotseiling in grote aantallen trekkend worden waargenomen omdat soortgenoten van elders massaal ons land opzoeken.

Voorbeelden zijn Vlaamse Gaai, Koolmees, Zwarte Mees en Barmsijs. Laatstgenoemde soort zorgde nog in het najaar van 1986 voor een heuse invasie waarbij circa 5 miljoen Barmsijsen over ons land trokken (R. Lensink e.a. 1989), een gebeurtenis van formaat die ook in de duinen van Noordwijk niet onopgemerkt bleef.

In oktober vorig jaar waren het honderden Zwarte Mezen die vele vogelaars in de kuststrook verrasten. Hieronder een karakterschets van deze mezensoort, een globaal overzicht van de gebeurtenissen rond Noordwijk en enkele opmerkingen over trek en herkomst. De Zwarte Mees komt uitsluitend voor op het Europees-Aziatisch kontinent en wel aaneengesloten van het uiterste westen (Britse eilanden) tot het uiterste

oosten (Japan). Hoewel ook mediterraan is het vooral een soort van alpine en boreale naaldbossen waarbij het waarschijnlijk lijkt dan populaties in o.a. de Alpen restpopulaties zijn, achtergebleven nadat de soort na de laatste ijstijd met de naaldboutgordel mee steeds verder naar het noorden schoof (Voous 1960).

Hoe het ook zij, de Zwarte Mees is een typische bewoner van naaldbos (hoewel hij sporadisch ook in loofbossen broedt) met een voorkeur voor Sparrenbossen waar hij tussen de naalden naar voedsel zoekt dat bestaat uit insecten en zaden. Dennenbossen zijn minder favoriet dan sparrenbossen omdat de stugge lange naalden van de den minder gelegenheid bieden tot fourageren.

Wat we van de Zwarte Mees niet direkt zouden verwachten; de Zwarte Mees kiest zijn broedplaats vaak op de grond, maar het blijft een holenbroeder d.w.z. hij nestelt in natuurlijke holten onder stronken of boomwortels, in muizeholletjes etc. Dat deze gewoonte "uit